

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.1. Растениевъдство, научната специалност „Агрехимия“

Автор на дисертационния труд: Уисам Хасан Хурани, задочен докторант към катедра „Агрономство“ при Лесотехническият университет, гр. София

Тема на дисертационния труд: „Нови подходи за торене на шафран (*Crocus sativus* L.) в Ливан“

Член на научното жури: доц. д-р Николай Минев, Аграрен университет – Пловдив, област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.1. Растениевъдство, научната специалност „Агрехимия“, определен за член на научното жури със заповед № ЗПС - 641/5.12.2022 год. от Ректора на ЛТУ.

1. Актуалност на проблема.

Шафранът е едно от най-ценните селскостопански и лечебни растения, което от векове се култивира в Иран, Индия и Южна Европа, като изсушени червените близалца на цветовете на *Crocus sativus* L. и се използва във фармацевтичната, козметичната, парфюмерийната и текстилната промишленост за боядисване. Актуален е и проблемът за заменянето на незаконните култури като канабис и мак в слабо развитите райони на Ливан с шафран и по този начин да се насърчи социално-икономическото развитие на тези региони. При съвременните технологии за отглеждането на културите, включително и шафранът все по-голямо значение придобива продукти стимулиращи растежът, развитието, продуктивността и качеството при растенията. Оптимизирането на храненето на шафрана чрез използване на торове от нова генерация за конкретните почвено-климатични условия е актуален и слабо проучен научен проблем.

Темата и задачите на дисертационния труд са актуални както в научен, така и в научно-приложен аспект, а получените резултати биха подпомогнали значително подобряването на технологията на отглеждане на тази важна за региона култура.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния обзор.

Литературният обзор е подробен и отразява осведомеността на докторанта по темата на дисертационния труд. Структуриран е в 26 страници, като са цитирани 226 литературни източника, повечето от които са след 2010 година.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Целта на дисертационната работа е да се оцени и оптимизира отглеждането на шафран при климатичните условия на Ливан чрез използването на SAP (супер абсорбиращ полимер) и нано-торовете Seaumic, LITHO vit FORTE, Super plus ZFM++. За постигане на поставената цел са изпълнени 3 основни задачи – сравняване на фенологичните дати, количествените и качествените показатели на шафрана между Дума и Махалат, секвениране на ДНК върху проби от луковици, за да идентифицират видовете, култивирани в Дума и сравняване на фенологичните дати, количествените и качествените показатели на шафрана с различно тегло на грудките, повлияни от прилагането на нано-торовете и SAP самостоятелно или комбинирано. За постигане на поставената цел шафрановите луковици на *Crocus sativus* са отглеждани на две места, характеризиращи се с различни географски и метеорологични условия: Дума, разположен в Северен Ливан, и Махалат, разположен в Иран, като експериментите в Дума и Махалат са проведени едновременно. Проучването е проведено в три фази: първата фаза (2019 г.) е да се изследва ефектът от климатичните условия на Северен Ливан (Дума) върху добива и качеството на шафран в сравнение с тези, получени в Иран (Малахат). Втората фаза на експеримента е проведена през 2020 г., за да се идентифицират видовете шафран, които се отглеждат в Дума (Северен Ливан). Третата фаза (2021) на изследване е да се изследват ефектите от различното тегло на грудките, нано- и органичните торове и прилагането на SAP върху ефективността на шафрана, култивиран в Ливан. Направена е компетентна почвена и метеорологична характеристика. Определени са основните количествени и качествени параметри на шафрановата продукция, както и предвидените фенологични и морфологични наблюдения. Докторантът успешно е усвоил и прилага съвременни методики за анализи и подходящи програми за математико-статистическа обработка на резултатите. Данните са обработени по метод ANOVA, като математическата обработка е извършена с програмата SPSS®.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е представен на 127 страници, като получените резултати са представени в отлично онагледени 14 таблици и 28 фигури.

Дисертационният труд е добре структуриран и отговаря на изискванията за дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ и е в съответствие със ЗРАСРБ и с Правилника за прилагането му в ЛТУ-София.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Обсъждането на резултатите е направено последователно, компетентно и задълбочено, чрез интерпретиране на резултатите в съответствие със съвременните научни достижения в тази област. В обсъждането докторанта умело съпоставя, сравнява и коментира получените резултати. От дисертационния труд се вижда, че докторантът може да провежда самостоятелна експериментална работа и правилно да коментира получените данни, а използваните статистически методи повишават прецизността при оценка на резултатите. Приложеният списък на използвана литература (226 литературни източника) показва, че докторантът може правилно да използва наличната информация.

6. Приноси на дисертационния труд.

Научни приноси

Установено е, че испанският минзухар, култивиран в Дума (Северен Ливан), е бил *Crocus oregocreticus* според изследване на ДНК.

Научно-приложни приноси

Доказано е, че климатичните и почвените условия в Дума (Северен Ливан) са подходящи за отглеждане на шафран, което позволява производството на достатъчен добив от стигма на цвят. Установено е, че нано-торовете и Seaumic, приложени самостоятелно, могат да подобрят всички количествени и качествени характеристики на шафрана в сравнение с нетретирани растения. Ясно е доказано, че използването на SAP може да допълни ефекта на тестваните торове, подобрявайки цялостната производителност на растението, което води до по-висок добив и по-добро качество. Използването на тестваните торове и SAP в комбинация може да компенсират по-малкия размер на шафрановите луковици, позволявайки достигането на висок добив с добро качество при луковици от 4-6 g.

7. Критични бележки и въпроси.

Дисертационният труд е много добре разработен като структура и научна стойност и нямам съществени критични бележки и въпроси. Считаю, че в бъдещите му разработки би било добре да се направи и икономическа

оценка относно употребата и ефекта на приложените при шафрана наноторовете и SAP.

8. Публикувани статии и цитирания.

Приложени са три научни публикации, свързани с дисертационния труд, като всички са в научни списания с импакт фактор. Две от публикациите са под печат. Докторантът е самостоятелен автор на една от статиите и в една е в съавторство с научния си ръководител. Научният интерес към тематиката на дисертацията се отразява в три цитирания на една от публикациите.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Лесотехническият университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО.**

Вземайки предвид обширния експериментален материал, оригиналността на постигнатите резултати и значимостта на приносите в дисертацията, позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Уисам Хасан Хурани** образователната и научна степен „**доктор**“ по научната специалност „Агрохимия“.

Дата: 08.12.2022 г.
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:

(доц. д-р Николай Минев)

